

Unge & læsning

Et inspirationskatalog til arbejdet med unge læsere i alderen 16–29 år

Udarbejdet af Seismonaut og Roskilde Bibliotekerne
Juni 2025

Indhold

Introduktion til inspirationskataloget	3
Indblik i unges læsevaner	5
Inspiration til læseindsatser	15
Bag om inspirationskataloget	27

Introduktion til inspirationskataloget

Sådan kan du bruge inspirationskataloget

Inspirationskataloget samler aktuel viden og læseindsatser rettet mod de 16–29-årige. Du kan bruge kataloget som opslagsværk, idébank eller baggrundsviden.

Dette katalog er produktet af et ønske om at skabe mere læselyst hos Roskilde Kommunes unge borgere. Både hos de, der allerede læser og de, der ikke læser endnu. Kataloget er en praktisk vejledning til, hvordan man som fx underviser, bibliotekar eller ungdomsvejleder kan bruge forskellige indsatser i sin hverdag. Nogle af indsatserne er omfattende og kræver en del forberedelse og samarbejder – andre kan hurtigt sættes i gang.

Kataloget bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse om læsevaner blandt borgere i Roskilde Kommune. Læs mere i rapporten "Roskilde læser: En undersøgelse af læsevaner og læsekultur". Undersøgelsen viser, at en del unge efterspørger mere fællesskab omkring læsning og mere inspiration til læse- og lyttemateriale. Inspiration og fællesskaber er derfor omdrejningspunkter for de indsatser, der er udvalgt til kataloget.

Unge er ikke én målgruppe

Kataloget bringer en række indsigter om unge generelt; deres livssituation og læsevaner. Det er vigtigt at være opmærksom på, at der er stor variation på tværs af unge i alderen 16–29 år. De er ikke en ensartet gruppe, og de mønstre der bliver beskrevet, skal ses som pejlemærker.

Brug derfor den generelle viden som inspiration og suppler med en mere målrettet undersøgelse af den specifikke gruppe unge, som din indsats skal rette sig mod.

Hop rundt i kataloget

Kataloget er delt i to, og du kan hoppe rundt i det, som du har interesse og behov. Første del "Indblik i unges læsevaner" giver baggrundsviden om unges læsning i dag. Anden del "Inspiration til læseindsatser" beskriver konkrete indsatser, som du kan gøre brug af i din praksis.

God fornøjelse!

Forløber til kataloget

Inspirationskataloget bygger videre på data fra rapporten "Roskilde læser: En undersøgelse af læsevaner og læsekultur" (2025). Rapporten baserer sig på en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt borgere i Roskilde Kommune. På baggrund af undersøgelsens har Roskilde Bibliotekerne valgt at fokusere på læseindsatser til unge med dette inspirationskatalog.

A young woman with her hair in a bun, wearing an orange shawl over a black top, is sitting at a table and reading a magazine. The background shows a library or study area with bookshelves and a window. The image has a warm, orange-tinted overlay.

Indblik i unges læsevaner

Læsevaner blandt unge i Roskilde Kommune

Hypighed. 76 % er hyppige læsere, der minimum månedligt læser eller lytter til litteratur. 24 % af de unge er sjældne læsere.

Genre. 60 % læser eller lytter til skønlitteratur og andet læsestof* månedligt eller oftere. 52% læser faglitteratur månedligt eller oftere.

Dybdelæsning. 65 % læser eller lytter til længere sammenhængende tekst hver måned. 31 % læser det sjældnere eller aldrig.

Inspiration. 56 % får læseinspiration via sociale medier. 44 % via anbefalinger fra nogen, de kender.

Adgang. 49 % køber selv det, de læser. 44 % finder det gratis online, mens 35 % låner via biblioteket.

Barrierer. Tid (41 %), koncentrationsbesvær (39 %) og manglende inspiration (29 %) er de største forhindringer for at læse blandt de unge.

Skrivning. 25 % af unge skriver selv på månedlig basis (det kan være dagbog, historier eller fiktion).

Note: Udvalgte resultater om unge borgere i alderen 16-29 år fra rapporten "Roskilde læser: En undersøgelse af læsevaner og læsekultur" (2025).

*Andet læsestof er fx magasiner, aviser, blogs, artikler og rapporter.

Det svarede Roskilde Kommunes unge i undersøgelsen

En undersøgelse blandt borgerne i Roskilde Kommune viser, at mange unge mellem 16 og 29 år gerne vil læse mere. Men for at det sker, har de brug for relevant inspiration på digitale kanaler og adgang til fællesskaber, hvor de kan få støtte ved fx koncentrationsbesvær eller usikkerhed omkring, hvad de skal læse.

Dette inspirationskatalog bygger på svar fra knap 700 borgere i en bred, repræsentativ undersøgelse i Roskilde Kommune. Undersøgelsen tager udgangspunkt i en bred forståelse af, hvad læsning er – det handler ikke kun om bøger, men også om lydbøger, digitale medier og andet litterært indhold. Indsigterne fra undersøgelsen danner grundlag for en vidensfunderet tilgang til, hvordan man kan styrke unges læselyst og gøre litteraturen mere tilgængelig.

Tre ud af fire unge er hyppige læsere

76 % af de unge i Roskilde Kommune læser skøn- eller faglitteratur månedligt eller oftere – i fritiden eller i forbindelse med deres uddannelse. Omvendt er der 24 %, der sjældent eller aldrig læser. Sammenlignet med andre aldersgrupper, er de unge dem, hvor der er færrest, der dybdelæser til længere sammenhængende tekst hver måned. 31 % læser eller lytter sjældent eller aldrig til længere sammenhængende tekst.

Fællesskab og inspiration hos de 16-29-årige

Blandt de unge i aldersgruppen 16-29 år svarer hele 68 %, at de kan motiveres til at læse mere, især hvis de får lettere adgang til relevant materiale, inspiration *eller*, hvis læsning i højere grad bliver koblet til sociale fællesskaber. 22 % af de unge nævner, at muligheden for at tale med andre om bøger eller læse sammen kunne øge deres læselyst. Denne andel er højere end i nogen af de øvrige aldersgrupper i undersøgelsen. Desuden peger 46 % på, at inspiration og adgang til spændende læsestof vil øge deres læselyst. Det viser et behov for kurateret indhold og sociale læsetilbud målrettet unge.

Digital inspiration dominerer

De unge bruger i høj grad digitale kilder til læseinspiration. 56 % nævner sociale medier som en vigtig kilde, mens 32 % angiver uddannelse eller skole. anbefalinger fra venner og familie har også betydning (44 %), mens trykte medier som aviser og magasiner kun spiller en meget lille rolle (9 %).

Koncentration og fordybelse er barrierer

Mange unge oplever udfordringer med koncentration og valg af læsestof. 40 % nævner koncentrationsbesvær som en barriere, mens 30 % har svært ved at finde ud af, hvad de skal læse eller lytte til.

“Hvis man gerne vil noget for de unge, er det uhyre vigtigt, at man har en ægte ungeinddragelse. Man skal give ejerskab på så mange planer som muligt.”

Caspar Coster, projektleder, Ungdomsøen & partner, Nordhus Cph.
Initiativtager til biblioteket på Ungdomsøen.

Tendenser, udfordringer og potentialer for unges læsning

Hvad er nøglen til unges læselyst? Ifølge eksperter bliver mange motiveret af fællesskab, digital inspiration og muligheden for at spejle sig i litteraturen – eller skabe sine egne fortællinger.

Unge i alderen 16–29 år udgør en bred og differentieret målgruppe, hvor læsning indgår på vidt forskellige måder. Det peger undersøgelsens adspurgte eksperter på, der repræsenterer et bredt udsnit af det fokuserede arbejde med at styrke unges læselyst. Fælles for mange unge er, at læsning i indgår i en digitalt præget, performativ kultur, hvor identitet, tilhørsforhold og sociale signaler er markante. Det ses i brugen af sociale medier som TikTok og Instagram, hvor læsning er en del af at vise sig selv frem digitalt – ofte lige så meget som at læse i praksis. Dertil er der et stort behov for at være social. Og når læsningen bliver til en social begivenhed i relation med venner, er den særligt attraktiv.

Læsning er et tilvalg, der kan være svært at tage

Gode læsevaner opstår sjældent af sig selv. De skal vækkes, næres og vedligeholdes. Det er derfor vigtigt at lægge forestillingen bag sig om, at man enten "har" læselyst eller ej. Unge læser, når det giver mening i deres liv – når det passer til deres interesser, rytme og sociale sammenhænge. En væsentlig udfordring er, at læsning kræver tid, ro og fordybelse – noget mange unge i dag oplever som en mangelvare. De er omgivet af konstante input,

notifikationer og sociale forventninger, som alle konkurrerer om deres opmærksomhed. I det lys er det afgørende, at læsning byder sig til i rammer, hvor den opleves som tilgængelig og meningsfuld.

Samtidig er det vigtigt at anerkende, at læselyst kan gå i bølger. Ikke alle unge vil engagere sig i litteratur på samtlige tidspunkter i deres liv – og det er ikke nødvendigvis et tegn på en læsekrise. Som flere eksperter peger på, kan det være naturligt, at læsningen i perioder træder i baggrunden for andre interesser. Derfor handler arbejdet med unges læsning ikke om at presse på, men om at være til stede med relevante tilbud – netop dér, hvor og når lysten til at læse opstår.

Digitale medier som både inspiration og distraktion

En tydelig dobbelthed præger de unges forhold til digitale medier. På den ene side bliver platforme som TikTok (især BookTok), Instagram (Bookstagram) oplevet som centrale inspirationskilder. Flere eksperter peger på, at det er her, mange unge opdager bøger og taler om dem med jævnaldrende. De sociale medier fungerer som digitale læsefællesskaber, hvor bøger og læsning bliver en del af en fælles samtale, og hvor læsning eller skrivning får en identitetsskabende funktion. Samtidig er det de samme platforme, der presser opmærksomheden, og gør det vanskeligt at finde ro til fordybelse. På den måde kan læsning både fungere som et produkt af interaktion på sociale medier – men det kan også opstå som en modreaktion til det hurtige digitale liv.

“Det sociale betyder meget, og uanset hvad det handler om, er det bedst, hvis det er unge selv, der er ambassadører,. Ung-til-Ung anbefalinger har enorm effekt.”

Gitte Balling, lektor, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet

“Læsning og skrivning har altid været niche-hobbyer. Min egen data viser, at der findes én gruppering af unge, der bare ikke synes, litteratur er særligt fedt. Vi kan ikke få alle til at læse, men måske vi kan få flere til at læse”

Dennis Friedrichsen, ph.d.-stipendiat, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet

Læsning som en hverdagsaktivitet

Med læsning og skrivning træner man fordybelsen og roen. Og det er i stigende grad et ønske blandt unge. Mange giver udtryk for, at de gerne vil læse mere, men at de oplever det som en mental kamp at vælge læsning til frem for hurtigt indhold. Her bliver det tydeligt, at digitale vaner ikke nødvendigvis er et problem i sig selv – men at læsning skal tænkes ind i en digital virkelighed, snarere end adskilles fra den. Det handler om få skuldrene ned omkring litteratur og gøre den til en del af hverdagen ved at koble det til andre vigtige ting i de unges hverdag. Her kan man tage udgangspunkt i de interesser, de unge har – og bruge læsning til at dyrke dem.

Vejen til læsning er social

Flere eksperter peger på, at unges motivation for at læse i høj grad udspringer af og kobler sig til netværk og fællesskaber. Hvis noget trender i vennegruppen, til events eller hvis en jævnaldrende anbefaler en bog, bliver man selv nysgerrig på at læse den. Det allerstærkeste virkemiddel til at skabe læselyst er gennem sociale mekanismer. Når ens venner har lyst til at læse, kan det også blive relevant for en selv. Her er boganbefalinger fra venner eller ligesindede, det vi kalder ung-til-ung anbefalinger, et stærkt greb. Samtidig kan også fællesskaber omkring særlige interesser også afføde en interesse for at læse blandt unge, der ellers ikke læser.

Med – og ikke for – unge

Ifølge eksperterne har de mest virkningsfulde indsatser det til fælles, at de skaber trygge og meningsfulde fællesskaber i uformelle rammer – ofte med en overordnet struktur og en facilitator, der tør være personlig og nærværende.

Indsatser virker bedst, når de tager udgangspunkt i de unges egne virkeligheder – og ikke i, hvad voksne tror, der virker. Unge har stærke antenner for det, der føles "for ungt" – altså aktiviteter og materialer, der tydeligvis er lavet af voksne med en idé om, hvad unge vil have, uden egentlig at inddrage dem. Når man taler hen over hovedet på unge, risikerer man at miste deres opmærksomhed og respekt. Autenticitet er afgørende – og det opstår, når voksne tør møde de unge i øjenhøjde og være ærlige om deres egne perspektiver og begrænsninger.

Unge som både læsere og skrivere

Læselyst kan vokse, når unge får en aktiv og medskabende rolle i mødet med litteratur. Når tanker, erfaringer og ord bliver taget alvorligt – og måske endda delt med et publikum – kan både selvværdet vokse og lysten til at læse spire. Det kan ske gennem skriveworkshops, skabende fællesskaber, oplæsninger eller litterære events, hvor deltagernes egne tekster eller kreative udtryk får liv foran andre. At opleve egne ord blive mødt med interesse og anerkendelse af andre skaber stolthed og en oplevelse af, at man har noget vigtigt at byde ind med. Det gør litteraturen nærværende og meningsfuld.

Bevægelsen går begge veje: Når unge læser tekster, som de kan spejle sig i, vokser lysten til selv at skrive. Og når de skriver, åbner det nye læseerfaringer – fordi de får øje på sprog, struktur og stemmer på en ny måde. Når unge får mulighed for at læse og skrive i fællesskaber, bliver følelsen af at stå alene mindre. De oplever, at de er gode nok, som de er – og at deres stemme har værdi. På den måde bliver litteraturen ikke kun noget, man læser, men noget man gør sammen.

“Når man møder sig selv i litteraturen, bliver det en slags dokument af ens liv, og det er meget stærkt. Det bliver et dokument, som du kan bruge til at blive synlig over for andre.”

Aleksis Salusjärvi, fra keynote “The Literature Outside of Literature – How Poetry Finds a Way to the Lives of People who Dislike Reading”

“Rammesætning i skolen og sociale fællesskaber og events omkring litteratur styrker læselysten. Det gør litteraturen tilgængelig og relevant.”

Anna Karlskov Skyggebjerg, lektor og forsker, Nationalt Videncenter for Læsning, Professionshøjskolen UCN

“Den primære motivation kommer fra ens netværk. Hvis noget trender blandt venner eller på medier, så er man tilbøjelig til også at gøre det. Det er gruppen og det sociale, der er afgørende.”

Gitte Balling, lektor, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet

Stor forskel i livssituation på tværs af alder

16–20 år

Livsforhold

- De fleste er under uddannelse og lever stadig hjemme hos forældre. Hverdagen er præget af skoleliv, lektier og sociale fællesskaber – i institutionelle rammer.
- Mange oplever stort præstationspres og konstant digital tilstedeværelse.

Unge uden for uddannelse og job

- Kan føle sig marginaliserede i forhold til det stærke ungdomsfællesskab omkring uddannelse. Og kan tage afstand til læsning af denne grund.

Læsevaner

- Læselyst hænger tæt sammen med sociale relationer og peer-anbefalinger.
- For nogle unge fungerer læsning som en rolig kontrast til et hektisk digitalt liv.
- Mange forbinder læsning med krav og præstation, hvilket kan dæmpe lysten til fritidslæsning.

21–25 år

Livsforhold

- Mange befinder sig i en overgangsfase – fra ungdom til voksenliv – hvor nyt studie, flytning til en ny by, etablering af nye relationer fylder meget.
- For nogle betyder det en følelse af frihed og mulighed for at dyrke egne interesser, mens andre oplever usikkerhed og behov for at finde fodfæste.

Unge uden for uddannelse og job

- Gruppen er mere udsat i denne alder – risiko for mistrivsel og social isolation. Mange mangler rutiner, som gør det svært at komme i gang med at læse.

Læsevaner

- Læsemotivation afhænger mere af temaer (identitet, klima, trivsel) og personlig relevans.
- Interesse for at skrive egne tekster og selv at udkomme kreativt kan stige som en måde at bearbejde voksentilværelsen.
- En oplevelse af at mangle tid i hverdage og weekender kan betyde, at færre læser regelmæssigt, men gør det mere målrettet og i perioder (fx i ferier).

26–29 år

Livsforhold

- Mange er færdiguddannede, arbejder fuldtid eller har etableret sig i parforhold og evt. familieliv.
- Der ses stor forskel i livsforløb – nogle har børn og fast job, andre bor alene og er jobsøgende eller freelancere.
- Tiden opleves knap, og det kan være svært at få plads til nye aktiviteter i hverdagene.

Unge uden for uddannelse og job

- Oplever ofte et stort pres om at komme videre i livet og er i risiko for isolation. Kan opleve at mangle fællesskaber med ligesindede.

Læsevaner

- Læsning er ofte styret af egne interesser, og et behov for ro og mental sundhed.
- Læsning bruges af nogle aktivt som pause fra arbejdsliv og sociale krav.
- Læsevaner er ofte formet af livsstil, forældreskab, karriere og specifikke interesser. Og dermed meget stor diversitet.

Eksperternes bedste råd

Ifølge de interviewede eksperter handler succesfulde læseindsatser først og fremmest om at møde de unge, hvor de er – både mentalt, fysisk og socialt.

Nogle unge har brug for mere støtte og motivation end andre, og derfor er det vigtigt, at læsning ikke bliver præsenteret som en pligt, men som en mulighed for fordybelse, refleksion og identitetsskabelse. Læsning kan være en kilde til ro i en hverdag præget af digital støj, men det kræver input af litteratur, der bliver oplevet som relevant og vedkommende.

Et centralt råd er at inddrage **unge selv som drivkræfter i læseindsatser**. Når jævnaldrende rekrutterer eller faciliterer oplæsning, skriveværksteder eller læseklubber, er der større chance for at skabe et miljø, hvor deltagerne spejler sig og føler sig trygge. Samtidig understreger eksperterne, at **en passioneret og nysgerrig tovholder** også kan gøre en stor forskel, så længe de møder de unge med oprigtig interesse og respekt for deres virkelighed.

Unge forfattere kan ifølge eksperterne fungere som **stærke rollemodeller**, fordi de er tæt på de unges egen virkelighed. De er nemmere at spejle sig i, og mere troværdige og interessante som

formidlere. Eksempler fra eksperterne er fx Liv Duvå, Glenn Bech eller helt nye debutantstemmer. De repræsenterer både noget, mange unge kan identificere sig med og se op til.

Derudover bliver det fremhævet, at **læseindsatser skal være koblet til de unges egne interesser og fællesskaber**. Det virker, når læsning bliver en integreret del af de unges kulturforbrug – fx på uddannelsessteder, i fritidsklubber, på sociale medier eller gennem events. Ligeledes er det en pointe, at rammerne også har stor betydning for engagementet. Tænk ud over det klassiske bibliotek og brug caféer, kulturhuse eller naturen. **Et hyggeligt miljø gør det mere attraktivt** at mødes om litteraturen på de unges egne præmisser. Og det kan være nemmere at opdage, at der foregår noget, som er relevant, hvis man som ung møder det ude i bymiljøet – eller på et sted, man selv kommer i forbindelse med en fritidsaktivitet.

Endelig peger eksperterne på vigtigheden i **at tage udgangspunkt i litteratur, der afspejler de unges egne liv**. Mange har svært ved at finde mening i bøger, der ikke relaterer til deres hverdag eller noget, de interesserer sig for. Men når de bliver mødt med fortællinger, de kan spejle sig i – og får støtte til at sætte ord på deres egne historier – kan litteratur blive en vej til øget selvforståelse og følelsen af at blive set og hørt til.

"Man skal sælge idéen som et forsøg på at gøre noget godt – ikke fordi de skal blive bedre til at læse, men fordi det kommer med ro, fordybelse og et frirum. Fordi, det er godt for dem. Det handler også om trivsel. Læsning kan blive den pause, de ikke vidste, de manglede."

Henrik Vestergaard Stokholm, rektor, Niels Steensens Gymnasium og grundlægger af NG Læser

Sådan kan du få unge med

I rekrutteringen og kommunikationen af din læseindsats er det vigtigt at overveje, hvordan du kan nå en målgruppe, der ikke nødvendigvis er faste brugere af biblioteket.

Hvis du vil engagere unge, der ikke i forvejen er aktive brugere af biblioteket, kræver det mere end opslag på opslagstavlen. Du skal aktivt række ud og tænke indsatsen ud af huset – på flere måder.

Det handler om at skifte perspektiv: Fra at sende noget ud fra bibliotekets vante rammer til at skabe noget sammen med unge, dér, hvor de er. Mange læser og skriver allerede – bare i andre formater, som beskeder, musiktekster, dagbøger eller memes. Det handler om at gøre det naturligt for dem at gøre brug af litteraturen som del af de vaner, sammenhænge og kulturer, de er en del af.

Her får du nogle konkrete greb til at bygge bro mellem bibliotekets muligheder og de unges virkelighed.

- **Giv ejerskab og indflydelse**
Involver unge i idéudvikling og planlægning: Hvad vil de læse, skrive og tale om? Giv dem roller som ambassadører, facilitatorer eller medarrangører.
- **Brug autentiske stemmer (ung-til-ung)**
Invitér unge forfattere, digtere og andre unge, der udtrykker sig gennem forskellige kreative former – det kan være nogle, der er kendte på sociale medier og kommunikerer i øjenhøjde.
- **Tag kontakt og gør det let at være med**
Vent ikke nødvendigvis på, at de unge selv melder sig – rekruttering kræver opsøgende indsats. Hæng sedler op, del opslag via sociale medier og spørg samarbejdspartnere, undervisere eller tidligere deltagere, om de vil hjælpe med at sprede budskabet. Brug et sprog og en tone, der inviterer og føles uforpligtende.
- **Skab drop-in muligheder**
Tilbyd skrive- eller læsemiljøer, hvor man kan komme og gå. Her handler det ikke om at præstere, men om at være, udvikle og at dele inspiration sammen. Brug stemning som virkemiddel: lyskæder, te/kaffe, musik og mad kan sætte stemningen og åbne for fordybelse og interesse. Gør det også muligt for de unge selv at udvikle og deres deres præg på miljø og stemning.
- **Tænk digitalt, kreativt og visuelt**
Brug formater og platforme, de unge kender – fx noter på mobilen, Instagram-stories, memes, Zines eller Wattpad. Kombinér skrivning med andre kreative udtryk som musik, tegning, serigrafi, brevskrivning, fotografi eller film.
- **Tilfør mening og synlighed**
Lad deltagerne skrive for noget større – til en kampagne, en udstilling eller et event. Samarbejd med ungdomsorganisationer eller lokale medier for at gøre de unges stemmer synlige. Udgiv fælles tekster i en fysisk Zine, e-bog eller via oplæsning.

“Det er ikke kun litteraturen, der trækker. Det er også et frirum, der ikke stiller krav. Et lokale, hvor alle naturligt mødes om litteratur og meget andet. Det er en multifunktionel oase med afslapning og hygge i fokus.”

Caspar Coster, kulturskaber og frivillig på Ungdomsøen. Initiativtager til biblioteket på Ungdomsøen.

Inspiration til læseindsatser

Inspiration til læseindsatser

Hvordan skaber vi læselyst og læsefællesskaber blandt unge i alderen 16–29 år? Det spørgsmål optager mange, fordi læsning i dag konkurrerer med et væld af andre medier og aktiviteter. Tid er dyrebart – og læsningen er svær at få prioriteret.

Dette overblik samler en række centrale læse- og skriveindsatser, som har vist sig at engagere unge. Nogle af indsatserne er rettet mod fællesskab, fordybelse og læsemiljøer, andre fokuserer på digital formidling, skrivelyst eller højtlesning. Fælles for dem er, at de tager udgangspunkt i unges virkelighed og bygger bro mellem læsning og det liv, unge lever i dag. Feltet for læseindsatser er stort – og vi har i nogle tilfælde puljet eksisterende indsatser som underoverordnede kategorier, fx skriveworkshop.

For hver indsats beskrives:

- Hvad den går ud på
- Hvorfor den virker
- Hvad der skal til for at lykkes
- Inspiration og kontakter

Formålet er at give inspiration til aktører, der vil fremme læsning som noget fællesskabende, meningsfuldt og tilgængeligt – for alle unge, og ikke kun de bogligt stærke.

Sådan kommer du i gang med din læseindsats

Når du skal i gang med din læseindsats, er det vigtigt at tage afsæt i både viden og erfaringer.

Der findes allerede mange, der har gjort sig værdifulde erfaringer med lignende indsats – både tæt på dig og længere væk fagligt og geografisk. Dine kollegaer, samarbejdspartnere og fagpersoner i andre miljøer kan være en kilde til inspiration, sparring og viden om, hvad der virker. Så det er en god ide at alliere dig med gode kollegaer for erfaringsudveksling.

Brug denne slagplan som et værktøj til at komme godt fra start. Den guider dig gennem de første nødvendige skridt – fra at forstå målgruppen og finde de rette samarbejdspartnere til at vælge en realistisk indsats.

- **Forstå din målgruppe**
Start med at skabe et solidt kendskab til den specifikke målgruppe, du ønsker at arbejde med. Hvad motiverer dem – og hvad bremser dem i forhold til læsning? Brug rapporten "*Roskilde læser. En undersøgelse af læsevaner og læsekultur*" og suppler med anden relevant viden.
- **Involvering og bredt ejerskab**
Gå i direkte dialog med målgruppen for at få deres perspektiv med fra begyndelsen. Det kan være gennem fokusgrupper, interviews eller uformelle samtaler. Alternativt kan du hente indsigt fra kollegaer eller andre fagpersoner, som har tæt kontakt med målgruppen. Overvej også fra start, hvordan du kan sikre de unge medejerskab ved f.eks. at bruge dem til rekruttering af unge, som medarrangører og/eller værter.
- **Kortlæg samarbejdspartnere og gatekeepers**
Identificér de aktører, der kan hjælpe dig med at nå målgruppen – og dem, der kan give indsatsen de bedste betingelser. Det kan være lærere, klubmedarbejdere, biblioteker, foreninger, eller andre med direkte adgang til målgruppen. Overvej også, hvem der kan give dig viden om, hvordan du bedst fanger målgruppens interesse for indsatsen.
- **Skitser mulige retninger og formater**
Tegn 2-3 forskellige modeller eller formater for læseindsatsen, som du kan vælge imellem. Hold beslutningen åben i første omgang, så du har mulighed for at vurdere, hvilken løsning der matcher målgruppens behov, dine rammer og de input du får fra andre. Tænk både i aktiviteter, varighed og grad af deltagelse.
- **Overvej ressourcer og realisme**
Vurder hvilke ressourcer – både tid, personer og materialer – du reelt har til rådighed. Hvor meget tid kan du selv sætte af? Hvilken støtte kan du få fra andre? Brug *Inspirationskataloget* til at få overblik over, hvad forskellige typer af indsats kræver. På den baggrund kan du vælge én konkret indsats, der både er relevant og realistisk at gennemføre.
- **Udarbejd en konkret plan**
Formuler en plan, der tydeligt beskriver: Målgruppe, overordnede mål for indsatsen, tidsplan og milepæle, rollefordeling og samarbejdspartnere. Husk også at afsætte tid og ressourcer til rekruttering, fx gennem gatekeepere, sociale medier eller lokale netværk.

Aktivitet	Hvad går det ud på?	Hvorfor virker det?	Hvad skal der til?	Inspiration og kontakt
Guidet fælleslæsning	Små grupper læser og taler om tekster sammen med en læseguide. Hver gruppe bliver guidet af en, der er uddannet i metoden. Det er "læseguiden", der vælger litteraturen, læser op og stiller åbne spørgsmål til snak og refleksion. Deltagerne skal dermed ikke forberede sig, men er aktivt tilstede i læsningen.	Lavt tempo, høj trykthed og ingen krav om forberedelse eller "rigtige svar". Det er attraktivt for mange unge at deltage, når de oplever, at der ikke stilles krav om præstation, og at der er plads til at være stille eller dele noget personligt.	En kompetent og uddannet læseguide. Overraskende, sjove, rammende tekster, man kan spejle sig i. En tryk ramme og kontekst. Rekruttering gennem et eksisterende fællesskab eller opstår af nyt. Deltagere må gerne komme med forskellige forudsætninger.	Skønlitterær aktivisme → Læseforeningen, Freja Willa Dahl. Samarbejde med Kræfrådgivning og Headspace → Maria Møllnitz Kirchhoff Lange, Roskilde Bibliotekerne.
Stedsspecifik (højt)læsning	Læsning og fortælling i byrum og natur, der skaber nye forbindelser mellem sted og fortælling. Enten som højt-læsning eller fordybet individuel læsning. Eller en kombination.	Unge tiltrækkes af oplevelser, der kombinerer det sociale og det sanselige. Når læsning kobles til steder, de kender, bliver nysgerrige på eller sanser påny, bliver litteraturen levende og koblet til omgivelserne. Det bliver til en sanselig begivenhed, man kan opleve med sine venner.	Et sted med stemning, en højt-læser og tekster, der spiller sammen med stedet. Gerne kombineret med fællesskabsdannende elementer (kaffe, samtale, musik og tæpper).	UNG:LITT (Bibliotekernes Sprog- og Løsespor) → Julie Husum, Rodovre Bibliotek. Litteratur på bassinkanten → Kirsten Vestergaard Mikkelsen, Glostrup Bibliotek. H2O (tidl. LiteraturHaus), Kbh → Jeremy M. Thomas-Bøgsted, daglig leder.
Skriveworkshop	Kreative forløb, hvor unge arbejder med at udvikle egne tekster – det kan være digte, noveller, breve, eller sangtekster. Gerne i en kombination af guidede skriveløse, fælles oplæsning og feedback. Det kan lades af forfattere eller andre kreative, eller af formidlere og/eller undervisere med fokus på at styrke deltagerens stemme og skriveløse.	Unge er i gang med at finde deres stemme og identitet. At skrive egne tekster og få respons i et trykt rum styrker deres udtryk og gør litteraturen personlig og levende. Gennem skrivesteder og oplæsning får de mulighed for at udtrykke og udvikle sig i trykke og inspirerende rammer. Det virker, fordi man tager de unge alvorligt bl.a. med professionelle kunstnere og møder dem der, hvor, de er.	Udvælg en konkret målgruppe, hvor kreativ skrivning giver mening. Tænk i relevante temaer og samarbejder – fx med forfattere, lærere, ungdomsklubber eller lokale foreninger. Skab inspirerende rammer med guidede skriveløse, plads til eksperimenter og mulighed for at dele – både fysisk og digitalt. Tænk gerne i konkrete muligheder for udgivelse.	YoungLit, Aarhus Universitet → Dennis Friedrichsen, ph.d.-stipendiat. Ordskaelv → Karen Siercke, Poesiens Hus. Højskoler skrivelinjer → Fx Testrup og Krogerup.
Deep Reading	Fokuseret, fordybende læsning uden forstyrrelser. Ofte i stilhed og med længere tekster. Kan være selvstændigt eller guidet.	Mange unge kæmper med koncentration i en digital hverdag. Deep Reading tilbyder et frirum uden krav, hvor de kan genopdage ro og fordybelse. Det passer til et voksende behov for mentale pauser og dybere oplevelser.	Et roligt rum, tid og gode bøger. Eventuelt et ritual eller en facilitator. Overvej, om det giver mening for målgruppen, at I mødes i det fri eller på en café. I nogle tilfælde kan det styrke koncentrationen og forbindelsen til bogen.	Læselejlre og Readathon → Forskellige biblioteker. Forskning i dybdelæsning → Fx Kristiane Hauer. NG Læser, Nyborg Gymnasium → Henrik Vestergaard.
Strategisk tilgang til digitale indsatser	Digitalt formidling af litteratur og læselyst – fx via sociale medier, podcasts, memes og online fællesskaber. Det handler om at skabe nærværende, inspirerende og relevant indhold, der fanger unge dér, hvor de allerede er aktive.	Når læseinspiration er til stede dér, hvor de unge færdes, bliver det en naturlig del af deres hverdag, i stedet for en ekstra opgave. Ung-til-ung-anbefalinger kan spille en særlig rolle: Når unge deler inspiration, fx i stories, videoer eller kommentarfelter, opleves det som mere troværdigt og relevant.	Kendskab til unges medievaner og platforme, stærkt/sjovt og overraskende indhold, samarbejde med unge selv – fx som content creators, ambassadører eller redaktører	Memes på biblioteker → Julie Ottosen, Valby Bibliotek. #BogFan-forløb (fra 2018) → Horsens Bibliotek. LæseHack-platformen → Lisbeth Vestergaard, Fremtidens Biblioteker.
Skabende fællesskaber	Gennem kreative workshops med fokus på fx sangtekster, Zines eller tegneserier – hvor visuelle og skriftlige udtryk kombineres – får unge mulighed for at udvikle sig kreativt og skabe noget i fællesskab med andre. Forløbene kan suppleres med selvudgivelser og kreativ sparring fra kunstnere eller formidlere, som understøtter de unges udvikling som visuelle og skriftlige skabere.	Ved at tage afsæt i de unges egne udtryksformer styrkes deres kreative selvtillid. Når skrift kombineres med andre udtryk som lyd, billeder eller musik, bliver processen mere sanselig og tilgængelig. Det åbner flere veje til at sætte ord – eller billeder – på tanker og følelser – også for de, der ikke normalt spejler sig i bøger eller klassisk skrivning. Det fælles, skabende rum giver en følelse af ejerskab, stolthed og lyst til at være med. Zines og lignende formater fungerer godt, fordi de er enkle, personlige, uperfekte og billige at producere.	En god workshop kræver en åben ramme, hvor det er okay at eksperimentere og være uperfekt. Der skal være adgang til materialer som papir, tuscher, sakse og lim – og gerne eksempler, man kan lade sig inspirere af. Facilitatoren skal have blik for både det kreative og det relationelle og kunne skabe en tryk stemning. Workshops kan være korte eller længere, planlagte eller åbne, men det vigtigste er, at deltagerne oplever ejerskab og har mulighed for at udtrykke sig frit.	Zine-workshops → Sandra Sundquist, CPH Zine Fest. Tegneseriemaraton → Lars Simonsen, Hjørring Bibliotek. Gratis sangskrivningsworkshop til skoler → Koda Skolekontakt.
Ungedrevne miljøer	Fællesskaber – fysisk eller digitalt – hvor unge har initiativret og skaber indhold, stemning og aktiviteter. De kan på den baggrund initiere læseforeninger, skrivegrupper og/eller tværfaglige events i fysiske eller digitale formater.	Når unge får ansvar, egne midler og frihed til at forme rummet, vokser ejerskab og engagement. Litteratur kan på den måde blive en del af deres eget udtryk og fællesskab – noget de udvikler, og ikke bare deltager i en enkelt gang.	Giv unge medbestemmelse: adgang til budget, mulighed for at tage initiativ, og en "voksen", der støtter og rammesætter uden at styre. Stil værktøjer og fleksible rammer til rådighed.	Own IT → Odense Bibliotekerne. Ungdomsøens bibliotek → Caspar Coster, Nordhus. Poesiens Hus → Thoravej, Kbh NV. Unge Danske Digtere (UDD) → Silas Stochholm Bisgaard, Aarhus.

Guidet fælleslæsning

I guidet fælleslæsning læser man en tekst sammen og stopper op undervejs for at dele tanker, indtryk og følelser. Alle stemmer har værdi – uanset læseerfaring. For unge kan denne form for fælleslæsning være en stærk ramme for at opdage nye sider af litteraturen og sig selv.

Guidet fælleslæsning er en metode, der skaber frirum for læseoplevelsen, der bliver både social og rammesat. En læseguide vælger tekst og tema, slår stemningen an og faciliterer lytning, dialog og rum for at tænke. Det adskiller sig fra klassisk litteraturformidling ved ikke at stille krav om dyb analyse eller lange refleksioner. I stedet lægges der vægt på deltagernes umiddelbare reaktioner: Hvad gjorde indtryk? Hvad undrer man sig over? Hvad kan man genkende? Det gør metoden særligt velegnet til unge, som måske ikke har mod på – eller lyst til – at skulle præstere i mødet med litteraturen.

For mange unge kan denne uformelle og dialogbaserede tilgang være en ny måde at møde litteratur på. Det handler ikke om at forstå alt, men om at dele oplevelser og lytte til andres perspektiver. Samtalen skaber rum for, at den enkelte føler sig hørt og inkluderet – uanset hvor meget eller lidt man siger.

I Læseforeningen uddannes skønlitterære aktivister – som også kaldes læseguider – til at bruge litteratur til at samle interesserede om at skabe frirum for refleksion og samtale. De skønlitterære aktivister klædes på til at skabe nye skønlitterære miljøer i deres eget lokalområde og engagerer andre i fællesskaber med litteraturen som omdrejningspunkt.
Foto: Læseforeningen

Metoden fungerer særligt godt som en del af et længere forløb med unge, hvor målet er at åbne litteraturens mangfoldige muligheder: som personlig refleksion, som dialogstarter, som spejl og som indgang til større emner. For unge, der savner fællesskaber, eller som har lyst til at møde andre i et meningsfuldt rum, kan guidet fælleslæsning være et vigtigt pusterum og en ny begyndelse.

Som deltager skal man ikke medbringe andet end sig selv, og man skal ikke forberede sig hjemmefra. Det skal være et nemt og trykt rum at træde ind i.

Når guidet fælleslæsning lykkes med unge, skaber det ikke bare læselyst – det skaber også et rum for eftertanke, genkendelse og relationer. Her kan unge opleve, at deres tanker og perspektiver er vigtige, og at litteratur ikke er noget, man skal kunne forstå "rigtigt", men noget, man kan spejle sig i og dele med andre. Samtidig kan det bidrage med en følelse af handlekraft og selvstændiggørelse – empowerment – at man kan træde ind i en helt ny sammenhæng og dele sine tanker foran andre.

Mange anvendelsesmuligheder og bredt potentiale

Metoden kan bruges i mange forskellige sammenhænge – fra biblioteker og fritidsklubber til ungdomsuddannelser, foreninger og trivselsindsatser. Den fungerer både som en selvstændig aktivitet og som en del af længere forløb, fx skriveworkshops, læsegrupper eller sociale projekter.

Guidet fælleslæsning kan også indgå som et element i trivsels- eller terapiforløb med unge, der har det svært eller føler sig fastlåst i livet. Den stille fordybelse i litteraturen, kombineret med mulighed for at sætte ord på tanker og følelser i fællesskab, kan være en måde at åbne op for refleksion og livsfortælling – uden at man nødvendigvis taler direkte om sig selv. Det kan være særlig virkningsfuldt for unge, der har brug for et sprog for deres erfaringer, men som mangler trygge rammer at bruge det i.

Metoden egner sig også til litterær aktivisme – hvor unge selv kan uddannes til at facilitere fælleslæsning for andre. Det kan skabe nye møder på tværs af generationer, f.eks. når unge læser højt for børn eller ældre. Den kan bruges som metode i sundhedsindsatser, som en opvarmingsøvelse i skriveworkshops, eller som en fællesskabsstærkende aktivitet i klubber og på bosteder.

Ressourcer

For at kunne afholde guidet fælleslæsning, skal følgende ressourcer aktiveres:

- En uddannet læseguide, som kan metoden og facilitere åbne, trygge samtaler.
- Velegnede tekster – som regel korte noveller, digte eller uddrag, der lægger op til refleksion og genkendelse.
- Tid og rum – et roligt sted, hvor gruppen kan mødes kontinuerligt og føle sig tryk.
- Relationel tryghed – især vigtigt for unge, som skal føle sig set og mødt uden pres.

Gode råd

- **Gør det personligt og konkret.** Fortæl hvad det helt konkret går ud på. Drop akademisk sprog og fokusér på oplevelse, følelse og fællesskab.
- **Rekruttr gennem eksisterende fællesskaber.** Samarbejd med ungdomsuddannelser, -klubber, fritidsforeninger og fællesskaber, hvor unge allerede færdes.
- **Vælg en facilitator, der selv er ung** – eller som har en personlig historie, de unge kan spejle sig i. Det kan vække nysgerrighed og sænke barrierer.

"I guidet fælleslæsning oplever vi, at litteraturen bliver ufarlig – man må godt snakke om sig selv, men med teksten som ramme. Selv de mest stille mennesker åbner op."

Maria Møllnitz Kirchhoff Lange, bibliotekar,
Roskilde Bibliotekerne

"Mit indtryk er, at mange unge i undervisningskontekst oplever, de skal grave ned i litteraturen og forstå, hvad der faktisk foregår under overfladen – at f.eks. blå gardiner altid symboliserer "noget". Guidet fælleslæsning kan være en åben måde at gå til teksten på."

Dennis Friedrichsen, ph.d.-stipendiat,
Institut for Kommunikation og Kultur,
Aarhus Universitet

“At komme ud i naturen og ligge på et tæppe eller i en skovbund peger ind i en oplevelseskultur, der er attraktiv for mange unge. Man bliver en del af en bredere oplevelse end bare det at læse.”

Gitte Balling, lektor, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet

Stedsspecifik (højt)læsning

Når litteraturen flytter ud i verden, bliver den levende på en ny måde. Stedsspecifik højt-læsning – eller bare læsning – gør det til en sanselig og social oplevelse, der forbinder ord og omgivelser. Det åbner døre for unge, der måske ikke selv ville have opsøgt en bog – men gerne vil med til en oplevelse.

Stedsspecifik højt-læsning er en form for fælleslæsning, hvor litteraturen bliver koblet til et fysisk sted eller en særlig stemning. Det kan være at læse naturdigte i en skov, klimaessays på en havn, eller at stille behagelige møbler til rådighed på et bibliotek for at vække sanser og styrke fokus. Virkemidler, der gør teksten mere nærværende og gør læsningen til en større oplevelse i sig selv.

Formatet er oplagt til at knytte litteraturen til emner eller steder, der er vigtige for den gruppe unge, man gerne vil nå – hvad enten det er byrum, natur, sport, musik eller sociale fællesskaber. For unge kan det være særligt effektivt, hvis rammen appellerer til deres interesser eller identitet – for eksempel ved at læse ungdomslitteratur på en skatebane el. eksistentialistiske romaner ved en strand. Dertil kan man koble med kunstneriske virkemidler gennem musik, lys- og lydeffekter.

Glostrup Bibliotek har haft stor succes med litteratur ved bassinkanten i Glostrup Svømmehals varmvandsbassin. Her kombineres oplæsning med lyd- og lyseffekter, der skaber en sanselig og overraskende oplevelse. En ny måde at forene lydbogens univers og oplevelseskultur i utraditionelle rammer. Foto: Heidi Taeger Mortensen

Højtlesning kan foregå mange usædvanlige steder

Stedsspecifik højtlesning kan foregå overalt, hvor stedet i sig selv kan tilføre stemning eller betydning til teksten. For at blive relevant i nye kontekster anbefaler vi, at I bevæger jer uden for biblioteket. Overvej at lade temaer, steder eller stemninger i den valgte bog medvirke til valg af lokation. Lokationerne kunne være:

- Park, skov eller naturområder, hvor naturen spiller sammen med tekstens temaer og kan styrke sanseligheden.
- Strand, havn, sportshaller, eller byrum, der taler sammen med litteraturoplevelsen eller ungegruppens interesser
- Kulturhuse, biblioteker eller ungdomsklubber, hvor rummet kan indrettes til lejligheden.
- Events og festivaler, hvor højtlesning indgår som en del af et større program.

Målgrupper og potentialer

Stedsspecifik højtlesning appellerer især til unge, som er tiltrukket af uformelle, sociale og oplevelsesbaserede aktiviteter. Det kan både være unge, der allerede er interesserede i litteratur, og de der sjældent opsøger bøger. Det kan være unge fra uddannelser, ungdomsklubber, fællesskaber i byen eller grupper med særlige interesser. I kan med fordel målrette den stedsspecifikke højtlesning til en afgrænset gruppe – for eksempel unge fra en bestemt ungdomsuddannelse eller unge med interesse for et særligt emne. Jo tydeligere koblingen er mellem målgruppen og oplevelsen, desto større er chancen for, at de har lyst til at deltage.

Formålet er at skabe en uventet og sanselig læseoplevelse, der styrker nysgerrigheden og tilhørsforhold til litteratur. Det kan give lyst til at læse videre og vise, at læsning kan foregå overalt og i forbindelse med sociale oplevelser. Målet er at tiltrække både læseglade og mindre erfarne læsere ved at tilbyde en oplevelse, hvor alle kan være med på deres egen måde.

Ressourcer

Aktiviteten kræver en oplæser (frivillig eller professionel), en tilrettelægger og adgang til et sted, der skaber den rette stemning. Der kan bruges få eller ingen materialer – eller tilføjes lys, lyd og siddepladser for at forstærke oplevelsen. Budgettet kan holdes lavt, men det kræver koordinering og markedsføring.

Flere biblioteker har erfaringer med stedsspecifik højtlesning, heriblandt Brønderslev, Frederikssund og Vordingborg, der alle har haft oplæsninger inden for bibliotekets rammer. Biblioteker som fx Rentemestervej har erfaring med at tilbyde sækkestole i forbindelse med oplæsning, mens Glostrup Bibliotek har stor succes med indsatsen "Litteratur på bassinkanten", hvor der læses op i svømmehallens varmtvandsbassin.

Gode råd

- **Gør rammen til en oplevelse i sig selv.** Vælg et sted med stemning og karakter – det må gerne overraske eller skabe nysgerrighed.
- **Vælg litteratur, der taler til stedet og målgruppen.** Tag udgangspunkt i de unges interesser, identitet eller livssituation, når I vælger bog.
- **Kommunikér uformelt og festligt.** Sælg det som en oplevelse, et fællesskab eller en stemning.

“At skabe læselyst handler meget om at få skuldrene ned og vise, at litteratur kan opleves på forskellige måder og i afslappede omgivelser. Her kan det at skabe noget sammen og eksperimentere have en stærk virkning.”

Lisbet Vestergaard, sekretariatsleder,
Tænketanken Fremtidens Biblioteker

“En skriveøvelse *kan* virkelig noget. Den åbner op for folks sårbarhed og kan være meget givende. Skrivning er effektivt, for mange vil gerne dele det, de har skrevet og interagere med andre om det.”

Dennis Friedrichsen, ph.d.-stipendiat, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet

Skriveworkshop

Skriveworkshops kan have mange formater, temaer og formål. De giver mulighed for at udtrykke egne tanker, følelser og fortællinger.

Workshopsene består typisk af korte skriveøvelser, fælles refleksioner og frivillig oplæsning i trygge rammer. Inspiration kan komme fra musik, billeder, oplæsning af tekster, udvalgte temaer eller bidrag fra egne livserfaringer. En vigtig del af formatet er, at der ikke er nogen rigtige eller forkerte tekster – alt er velkomment.

Erfaringer fra blandt andet Young Litt – et forskningsprojekt fra Aarhus Universitet, der tager udgangspunkt i uformelle læse- og skriverekredse for unge med engagement for litteratur – viser, at skriveworkshops både kan styrke unges mod, selvværd og lyst til at læse andres tekster. Når de unge oplever at have en stemme, vokser deres nysgerrighed for at deltage i litterære fællesskaber.

Skriveworkshops henvender sig folk i alle aldre, der har lyst til at udforske sprog og fortællinger og dele egne livserfaringer. Formatet er både egnet til unge, der holder af at skrive i forvejen, og de, der aldrig har prøvet det før. Det vigtige er at sætte de rette rammer og litterære temaer, som vækker interesse og følelse hos de unge, det drejer sig om.

Younglitt er et eksempel på skriveworkshops i uformelle og hyggelige miljøer. Projektet tilsidesætter historien om, at unge ikke læser og fokuserer i stedet på kontekster, hvor de læser. En stor interesse blandt unge i Younglitt-regi er at dele egne tekster. Et af formålene er, at de skal udkomme med egen udgivelse. Billedet er fra Godsbanen i Aarhus, hvor deltagerne er ved at gøre klar til at trykke deres egen bog. Foto: Dennis Friedrichsen.

Målgruppe – hvem er det relevant for?

Skriveworkshops henvender sig til unge i alle aldre, der har lyst til at udforske sprog og fortællinger. Det er særligt egnet til unge, der har lyst til at udtrykke sig kreativt og arbejde med egne tanker og erfaringer gennem ord. Workshops kan tilpasses forskellige målgrupper – eksempelvis klasser, læsesvage unge eller unge med psykiske udfordringer. For psykisk sårbare unge kan skriveworkshops fungere som et trygt og ikke-dømmende rum, hvor de kan udtrykke sig på egne præmisser uden krav om at præstere mundtligt. Flere biblioteker samarbejder med psykiatriske afdelinger, hvor unge har stort udbytte af litteraturen, som de bruger som både spejl og adspredelse og som inspiration til selv at skrive og udkomme med deres egen historie.

Skriveworkshops fungerer bedst, når der er fokus på fællesskab og nærvær, og når der er plads til både at kunne dele, men også bare lytte. De kan blive holdt i alt fra klasselokaler, kulturhuse og cafeer til mindre, skærmede rum i fx ungdomspsykiatrien eller sociale tilbud. Tilbyd gerne lokaler med hyggelig og afslappet stemning.

Styrk egen stemme – og udgiv det fysiske

Målet er at styrke unges mod til at bruge deres egen stemme og se sig selv som en del af en større litterær samtale. At deltage i skriveworkshops skaber ejerskab til både egne og andres tekster og kan motivere til videre læsning og skrivning. Et konkret output kan være oplæsninger, udgivelser af små tekster, podcasts eller events, hvor de unges ord bliver delt med andre. På den måde bidrager skriveworkshops til at gøre litteratur levende, personlig og social.

Ressourcer

En skriveworkshop kræver en erfaren facilitator, der kan skabe en tryk ramme og lede øvelserne. Det kan være en forfatter, en litteraturformidler, en underviser eller en ung rollemodel eller

forbillede. Workshops kan gennemføres som enkeltstående begivenheder eller som forløb over flere gange. Der er få praktiske krav – papir, skriveredskaber og et uformelt lokale er ofte nok. Evt. kan der tilføjes oplæsning, musik, mad eller udgivelse. Gør hvad I kan for at bygge et socialt fællesskab og sammenhold op omkring skrivegruppen – og skab en gensidig tryghed blandt deltagerne.

Skriveworkshops kan afholdes på biblioteker, skoler, klubber, kulturhuse eller i samarbejde med lokale foreninger. Meget gerne et sted, hvor de unge føler sig hjemme og inspirerede.

Kontakt fx Dennis Friedrichsen fra Young Litt, hvis man ønsker sparring til at komme i gang. Gode erfaringer findes også hos LiteraturHaus i København og på div. højskoler, heriblandt Krogerup Højskole, Testrup Højskole med flere.

Gode råd

- **Skab en god start med mad og uformel samtale.** Sæt altid god tid af i starten til fællesskab og hygge.
- **Vælg fysiske rammer, der inspirerer.** Undgå kedelige og sterile lokaler – brug steder med stemning, skæve møbler og plads til at slappe af.
- **Giv deltagerne mulighed for selvudgivelse.** Lad dem afslutte med et synligt og fysisk resultat – fx et trykt hæfte med deres egne tekster, så deltager oplever at have skabt noget.
- **Hold grupperne små og trygge.** Maksimalt 12, fordi det giver plads til sårbarhed, og gør det lettere for alle at byde ind.

“Det kan virke svært at engagere de 20-årige, men det er slet ikke umuligt. Det handler om at give alle en stemme, for alle har en historie. De skal bare have de rette rammer at fortælle den i – og så kan det blive meget givende.”

Lisbet Vestergaard, sekretariatsleder,
Tænk tanken Fremtidens Biblioteker

Bag om kataloget

Kilder og interviewpersoner

Inspirationskataloget bygger på en gennemgang af nyere relevante rapporter om emnet. Derudover har vi interviewet 8 aktører fra forskellige områder af arbejdet med læselyst i Danmark – herunder forskere, biblioteksansatte, pædagogiske praktikere og repræsentanter fra relevante organisationer.

Litteratur og andre kilder

- Bogpanelet (2024). Børn og unges læsekultur. Will & Agency.
<https://willandagency.com/wp-content/uploads/2024/04/Born-og-unges-laesekultur-Bogpanelet-2024.pdf>
- Library Chanel. "Nordic Libraries Annual 2022" med Aleksis Salusjärvi. "The Literature Outside of Literature – How Poetry Finds a Way to the Lives of People who Dislike Reading"
- Læseforeningen. "Ungedrevet skønlitterær aktivisme."
<https://www.laeseeforeningen.dk/files/iitterr-ungeindsats>
- Roskilde Bibliotekerne. "Gå i dybden med projekt Litteraturen som upoleret spejl."
<https://www.roskildebib.dk/upoleret-spejl/ga-i-dybden-med-projekt-litteraturen-som-upoleret-spejl>

Følgende personer har bidraget med faglig viden og input

- Anna Karlskov Skyggebjerg, lektor og forsker, Nationalt Videncenter for Læsning, Professionshøjskolen UCN.
- Caspar Coster, projektleder, Ungdomsøen & partner, Nordhus Cph. Initiativtager til biblioteket på Ungdomsøen.
- Dennis Friedrichsen, ph.d.-stipendiat, Institut for Kommunikation og Kultur, Aarhus Universitet.
- Freya Lind Jeppesen, Grafisk designer og Zine-entusiast.
- Gitte Balling, lektor, Institut for Kommunikation, Københavns Universitet.
- Helle Ratz, Bibliotekschef, Glostrup Bibliotek.
- Henrik Vestergaard Stokholm, rektor, Niels Steensens Gymnasium og grundlægger af NG Læser.
- Lisbet Vestergaard, sekretariatsleder, Tænketanken Fremtidens Biblioteker
- Maria Møllnitz Kirchhoff Lange, bibliotekar, Roskilde Bibliotekerne

Samtalen fortsætter!

Dette inspirationskatalog giver ideer til, hvordan man kan styrke unges læselyst og skabe meningsfulde fællesskaber omkring litteratur. Kataloget bygger på erfaringer og viden fra biblioteker og aktører over hele landet og peger på nye greb og formater, der virker.

Kataloget er tænkt som et levende værktøj, der kan udvikles videre i takt med nye initiativer.

Hvis du vil høre mere om, hvordan kataloget bliver brugt – eller selv dele erfaringer – er du meget velkommen til at tage kontakt til Roskilde Bibliotekerne eller Seismonaut. Tag også fat i Roskilde Bibliotekerne, hvis du vil læse baggrundsrapporten “Roskilde læser: En undersøgelse af læsevaner og læsekultur”.

Vi ser frem til at fortsætte samtalen og samarbejdet.

Christian Lauersen er Biblioteks- og Borgerservicechef i Roskilde Kommune og passioneret fortaler for en gennemgribende revidering af sproget om folkebibliotekernes betydning – bag om udlånstal og besøgstal.

Isabella Gothen er specialkonsulent ved Roskilde Bibliotekerne, projektleder på Roskilde Kommunes læsekulturundersøgelse og optaget af, hvordan undersøgelsesmetoder om brugeroplevet kvalitet, samt evaluering kan bidrage til folkebibliotekets evne til at gøre en forskel i samfundet.

Stort tak til Roskilde Bibliotekernes projektgruppe, bestående af Rikke Høgh Rosenbeck, Helle von Essen og Gitte Jacobsen, der har bistået med sparring og input gennem processen.

Kontakt Roskilde Bibliotekerne

Christian Lauersen
Biblioteks- og Borgerservicechef,
Roskilde Kommune

cula@roskilde.dk
+45 24 84 18 44

Isabella Gothen
specialkonsulent og projektleder,
Roskilde Bibliotekerne

isabellag@roskilde.dk
+45 29 36 95 38

Kontakt Seismonaut

Anna Krogh Søndergaard
Seniorrådgiver,
Seismonaut

aks@seismonaut.com
+45 31 17 74 69

Sofia da Silva Andersen
Seniorrådgiver,
Seismonaut

sds@seismonaut.com
+45 41 61 40 31

JR 90-

Foto: Christopher Egeberg